

SLAV MİTOLOJİSİ İNANIŞLAR VE SÖYLENCELER

Gönül Uzelli (1959, Varna, Bulgaristan) 1971'de ailesiyle birlikte Türkiye'ye göç etti. 1978'de Vatan Lisesi'nden, 1983'te İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü'nden mezun oldu. 1985'te İ.Ü. Güzel Sanatlar Bölümü'nde okutman olarak göreve başladı. 1990'da Prof. Dr. Nurhan Atasoy yönetiminde "Bulgaristan Türklerinde Gelenek, Görenek ve Giyim Kuşam" konulu yüksek lisans tezini bitirdi.

1992-1993 öğretim yılında İ.Ü. Edebiyat Fakültesi'nde yeni kurulan Slav Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalında, Rus Kültürü ve Leh Kültürü dersleri vermek üzere okutman olarak görevlendirildi. 1992'de Rusya Bilimler Akademisi'nin verdiği bursla Moskova ve Sankt Peterburg'ta araştırmalar yaptı. 1993'te Moskova'da müze ve kütüphanelerde incelemelerde bulundu. 1995'te Prof. Dr. Gül İrepoğlu yönetiminde "XVIII. - XIX. Yüzyıllarda Rus Resim Sanatı" konulu doktora tezini savunarak doktor unvanını aldı.

Bilimsel araştırmaları için 1994'te Bulgaristan ve 1997'de Rusya'da araştırmalarda bulundu. Rus Resim Sanatı, Rus Kültürü ve Slav Mitolojisi konularında birçok makale yazdı. *XVIII.-XIX. Yüzyıllarda Rus Resim Sanatı* ve *I. Petro Döneminde Sanat* başlıklı kitapları yayımlandı.

Halen İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Slav Dilleri ve Edebiyatları Bölümü Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında Profesör olarak görev yapan Gönül Uzelli Rus Kültür Tarihi, Slav Mitolojisi, Rus Sanatında Toplumsal Gerçekçilik, Edebiyat ve Sanat İlişkisi derslerini vermektedir.

GÖNÜL UZELLİ

Slav Mitolojisi
İnanışlar ve Söylenceler

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 4718
Özel

Slav Mitolojisi - İnanışlar ve Söylenceler / Gönül Uzelli

Kitap editörü: Mine Haydaroğlu
Düzeltilen: Ömer Şişman

Kapak tasarımı: Nahide Dikel
Sayfa tasarımı: Mehmet Ulusel
Grafik uygulama: Arzu Yaraş

Aleksandr Puşkin'in "Ruslan ve Ludmila" sunu bölümünün çevirisi:
Prof. Dr. Ataol Behramoğlu.

Hristo Botev'in Hadji Dimitir şiiri çevirisi: Prof. Dr. Emine İnanır
Diğer tüm alıntı ve şiir çevirileri: Prof. Dr. Gönül Uzelli

Resimler: Aşağıdaki sanatçıların ve kurumların izniyle:

İlk Slav Mitolojisi Müzesi, Tomsk / Первый музей славянской мифологии, г.Томск
Tretyakov Devlet Galerisi, Moskova / Государственная Третьяковская галерея, Москва
a)V.M. Vasnetsov Müze Evi, Moskova / Дом-музей В.М.Васнецова, Москва
Konstantin Vasilyev Slav Kültürü Müzesi, Moskova / Музей Славянской Культуры Им.Константина Васильева, Москва
Rus Devlet Müzesi, Sankt Peterburg / Государственный Русский музей, Санкт-Петербург
Nikolay Rerih, New York / Nicholas Roerich Museum, New York
Kikinda Devlet Müzesi, Sırbistan / Народный музей Кикинда, Сербия
Ulusal Müze, Belgrad / Народный музей у Београду
Krakov Arkeoloji Müzesi, Krakov / Muzeum Archeologiczne w Krakowie
Ressam Nella Genkina / Нелла Генкина
Ressam Igor Ojiganov / Игорь Ожиганов
Ressam Marina Meşkova / Марина Мешкова
Ressam Virjinya Stoyanova / Виржиния Стоянова

Baskı: Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1 Baha İş Merkezi
A Blok Kat: 2 34310 Haramidere / İstanbul
Telefon: (0 212) 412 17 00
Sertifika No: 12026

1. baskı: Slav Mitleri İnanışları Söylenceleri ismiyle, Çantay Kitabevi, İstanbul, 2015
YKY'de 1. baskı: İstanbul, Eylül 2016
ISBN 978-975-08-3746-3

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2016
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.

Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Kemeraltı Caddesi Karaköy Palas No: 4 Kat: 2-3 Karaköy 34425 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

Erkut'a

İçindekiler

Önsöz • 9
Giriş • 11
Yaratılış • 19
Pagan Tanrılar • 38
Doğa Olayları ve Mitleri • 67
Mitolojikleşmiş Varlıklar • 89
Doğa, Mekân Cinleri ve Perileri • 117
Doğaüstü Varlıklar • 143
Mitolojikleşmiş Tarihsel Kahramanlar • 153
Kişileştirilmiş Soyut Kavramlar • 162
Öteki Dünya • 171
Kötü Güçlere Sahip Varlıklar • 183
Notlar • 198
Kaynakça • 214
Resim Listesi • 220
Resimler • 223

Ruslan ve Lyudmila

Sunu

Deniz kıyısında bir meşe
Meşede altın zincir:
Bilge bir kedi gündüz gece
Zincirin çevresinde gezinir;
Sağa gider, türkü mırıldanır,
Sola gider, masal anlatır.
Nice şaşılmalı şey var orada
Dolanır çevrede orman cini,
Denizkızı oturur dallarda;
Görülmedik canavar izleri,
Kimsenin bilmediği yollarda;
Orada tavuk bacakları üzerinde bir kulübe
Ne penceresi ne kapısı var;
Orman, çayır göz alabildiğine
Kumsal ve ıssız kıyıda
Gün ağarırken yarıyor dalgalar,
Ve otuz yakışıklı bahadır
Çıkıyor artarda billur sudan,
Ve deniz erbaşı onlarla birlikte,
Şehzade geçerken oradan
Esir alıyor korkunç çarı;
Halkın önünde, bulutlarda
Ormanın, denizin üstünden
Büyücü taşıyor bahadırı;
Prenses çile çekiyor zindanda,
Bozkurt candan hizmet ediyor ona;
Baba Yaga uçuyor havanıyla
Homurdana homurdana
Pinti çar Koşçey hazinesi üstüne titriyor
Orası Rus ruhu kokuyor.
Ben de ordaydım, bal şerbeti içtim
Meşeyi gördüm deniz kıyısında
Oturdum altına, bilge kedi
Masallarını anlattı bana
Aklımda kalan birini
Şimdi ben anlatayım dünyaya...

A. S. Puşkin

Çeviri: Prof. Dr. Ataol Behramoğlu

ÖNSÖZ

Mitlerin ortaya çıkışı insanlığın kültürel tarihi için oldukça önemlidir. İkel toplumlarda mitoloji dünyayı anlamının temel yolu ve insanlığın manevi kültürünün bir parçasıdır. Mit ilkel insanların dünya algısını kültürel ve tarihsel gelişimle özgün bir şekilde alakalı kılar. İnsan kendini doğa ve toplumdan soyutlamaz. Mitoloji bilincini anlamak için de doğa ve toplumdan ayrı düşünülmemeyen insanın dünyayı anlama çabasını irdelemek gerekir. Bu nedenle mitolojide doğa olayları ve nesnelere insana özgü özellikler, eylemler ve duygularla ilişkilendirilir. Mesela güneş, insan biçiminde bir tanrı olarak görünür. Söylencelerin en önemli özelliği ise günümüzde bireysel ve toplumsal ilişkilere yönelik konuların, karakterlerin, nesnelere sembolik olarak yer almasıdır.

XIX. yüzyılın ilk yarısından itibaren bilim adamları bilinen mitlerin dışında Eski Hintliler, İranlılar, Almanlar, Slavlar ve başka halkların mitlerine dikkat çekmeye başlarlar. Bu çalışma ise Slav mitleri üzerinedir. Rus, Ukrayna, Belarus halklarının Doğu Slav halkları oldukları bilinir, fakat bunlar biraz daha geç ortaya çıkarlar. Rusya ve Ukrayna XIV.-XVI. yüzyılda, Belarus ise XVI.-XVIII. yüzyılda dikkati çeker. Bu nedenle bu üç halkın mitolojik anlatıları birbirine benzer. Slav mitolojisi Avrupa mitolojisinden büyük ölçüde farklıdır. Her şeyden önce Slav mitolojisi birtakım nedenlerden dolayı tutarlı görünmez. Doğu Slav kabileleri IV.-VI. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Bu nedenle tek bir sistem yoktur. 988 yılında Hıristiyanlığın kabulünden sonra ise putlar yıkılır, pagan dini yasaklanır çünkü Hıristiyanlara daha önceki dinlerden, mitolojik kavramlardan kalan pagan kalıntılarının zarar verdiği düşünülür.

Slavlarda mitlerin önemli özelliklerinden biri sadece sözlü olmalarıdır. Herhangi yazılı bir pagan geleneği yoktur. Yazı, Hıristiyanlığın kabulüyle ortaya çıkar. Pagan tanrıları ve inançları hakkında bazı yazılı kaynaklar vardır. Ancak bunlar eski Rus devletini ziyaret eden Bizanslılar tarafından paganlıkla ilgili yazılmış yazılardır. Slav mitoloji sistemi az ya da çok güvenilir bir şekilde bu kaynaklara göre şekillenir.

Bu kitabın konusunu oluşturan Slav mitleriyle ilgili çalışma Rus Dili ve Edebiyatı bölümünde 1992 tarihinden itibaren verdiğim derslerle başlamıştır. Araştırmalarımız 2009 yılından itibaren yoğunlaşmıştır. Araştırmanın konu ve kapsamı İstanbul Üniversitesi Bilimsel Araştırma Proje Birimi'nden (Normal proje No.22425) destek alınmasıyla genişlemiş ve Rusya-Moskova, Polonya-Varşova, Bulgaristan-Sofya ve Makedonya-Üsküp devlet kütüphanelerinde devam etmiştir. Kitap, uzun yıllardır dersini verdiğim ve çok etkilendiğim Rus kültürü içindeki bir boşluğu dolduracağı ümidiyle özgün bir araştırma ve yoruma dayandırılarak hazırlanmıştır. Rus kültürü ve Slav halklarıyla ilgili

yazdığım bu kitabın Slav kültürüne ilgi duyan herkes için yararlı bir kaynak olmasını diliyorum.

Rus sanatı ve kültürüne ilgi duymamı sağlayan değerli hocalarım Prof. Dr. Nurhan Atasoy ve Prof. Dr. Gül İrepoğlu'na sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Bu kitabın hazırlanması sırasında değerli fikir ve önerilerini aldığım, çalışmanın çeşitli aşamalarında bana katkıda bulunan sevgili dostlarıma da teşekkür etmek istiyorum: Çalışmanın her aşamasında beni destekleyen ve yönlendiren Prof. Dr. Zeynep Günal; Eski Slav ve Bulgar metinlerinin ve şiirlerinin çözümlenmesinde yardımcı olan Prof. Dr. Emine İnanır; A.S. Puşkin'in *Ruslan ve Lyudmila* şiirinin Sunu bölümünü Türkçeye çeviren Prof. Dr. Ataol Behramoğlu; Bulgaristan Sofya Üniversitesi'nden Dr. Galina Petkova, Dr. Mariya İlçeva; Makedonya Üsküp Üniversitesi'nden Mayda Şabanova; eski kaynaklara ulaşmama yardımcı olan Lola Kadırova'ya ve görsel malzemelerini cömertce kullanmama izin veren ressam Nella Genkina'ya, Rusya Tomsk'ta bulunan İlk Slav Mitoloji Müzesi'ne, Amerika Birleşik Devletleri New York'ta bulunan Nicholas Roerich Museum'a, Sırbistan'da bulunan Kikinda Devlet Müzesi ve Belgrad Ulusal Müze'ye, Polonya Krakov'ta bulunan Krakov Arkeoloji Müzesi'ne teşekkür ediyorum. Yeni kaynakları taramada yardımcı olan eski öğrencilerim, geleceğin bilim adamları Nazan Coşkun Karataş, Yulva Muhurcişi, Sinem Küçük, İren Dilara Ayas, Seyhan Uçar, Eda Tan Metreş, Tülay Akbaba, Natalia Klein, Yrd. Doç. Dr. Leyla Çiğdem Dalkılıç ve kitabın her aşamasında bana yardımcı olan Canan Ersoy, Hakan Karataş; desteklerini ve yardımlarını esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Gaye Ertin, Elanur ve Edanur Yarımaya sevgilerimi ve teşekkürlerimi bir kez daha iletiyorum.

Gönül Uzelli, 16 Haziran 2016, Moda

GİRİŞ

Mitoloji sözcüğü, Yunanca *mit* ve *logos* kelimelerinin bir araya gelmesiyle oluşur. Mit sözcüğü sözlüklerde *söz*, *rivayet*, *masal* olarak açıklanır. Bu değişebilir anlamlardan yola çıkıldığında mit, insanlığa ait kavram ve olgularla ilgili hikâyelere verilen isimdir. Türkçe sözlüklerde *mit*, geleneksel olarak yayılan veya toplumun hayal gücünün etkisiyle biçim değiştiren, alegorik anlatımlı bir halk hikâyesi olarak karşımıza çıkar, ayrıca bu hikâyelerde geçen kişiler ve kavramlar için de kullanılır. Fuzuli Bayat'ın deyişiyle “mit: Dünyanın ve hayatın menşei, tabiat olayları, Tanrılar, efsanevi kahramanlar ve ruhlar hakkında insanların en eski tasavvur ve düşüncelerinin ifadesidir.”¹ Mircea Eliade *Mitlerin Özellikleri* adlı yapıtında mit kelimesinin en az kusurlu bulduğu tanımını şu şekilde yapar: “Mit kutsal bir öyküyü anlatır; en eski zamanda, ‘başlangıçtaki’ masallara özgü zamanda olup bitmiş bir olayı anlatır.”² Rus bilim adamı V. Propp ise *Sihirli Masalların Tarihi Kökleri (İstoriçeskiye korni volşebnoy skazki)* adlı kitabında miti “İnsanların, varlığına inandığı Tanrılar ve ilahi kuvvetler hakkındaki hikâyeler” şeklinde tanımlar.³

İkinci sözcük olan *logos* ise Yunancada *söz*, *düşünme*, *akıl ile kavrama* anlamına gelir. Şu halde mitoloji mitlerin ortaya çıkışını, anlamını inceleyen bir bilimdir. Mitoloji kavramının tam Türkçe karşılığı ise *söylence bilimidir*. Yine Fuzuli Bayat'ın tanımına göre mitoloji, çeşitli konularda olan mitlerin tamamıdır.⁴ Öte yandan S. Tokarev *Dinin Erken Formları (Ranniye formı religii)* adlı yapıtında mitolojinin, insan düşüncesinin ilk safhalarında insanın her şeyi bilmek isteğinden doğduğunu söyler ve mitolojiyi dünyanın oluşumunu cahilce hayallerinde canlandıran ve onu kendilerince biçimlendiren halkın hayallerinin ürünü olarak açıklar.⁵ Bilge Seyidoğlu *Mitoloji Üzerine Araştırmalar: Metinler ve Tahliller* yapıtında mitolojiyi kısaca *mit bilimi* olarak açıklar ve daha çok mitlerin tanımları konusuna değinir.⁶ Peki, mit nasıl ortaya çıkar? En ilkel toplumalarda sistemli bir şekilde mi uydurulur yoksa kendiliğinden temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış, bir toplum sözleşmesi olarak dilin gelişmesiyle önemli söylencelerin aktarılmasıyla mı oluşur? Nurullah Ata *Mitoloji* adlı yapıtında mitin ortaya çıkışı ile ilgili açıklamalara yer verir. Ona göre mitler, insanları etraflarında gördükleri doğal olayların sebeplerini araştırmaya sevk eden ihtiyaçlardan doğar.⁷ Bu merak en ilkel halimizde bile vardır. Örneğin insan nereden gelip nereye gittiğini, hayatın ve ölümün ne olduğunu, pınarların yerden nasıl fişkırdığını, fırtınaların niçin koptuğunu, yağmurun nasıl yağdığını bilmek ister. Bilinmeyen her şey insanda merak, hayranlık ya da korku duygusuna sebep olur. Henüz bilimden habersiz olan insan, yaşadığı dünyada en ufak doğa olayları hakkında bile kendisini tatmin edecek bir anlam bulamaz ve sonunda kendinden üstün birtakım

güçlerin bulunduğu kanaat getirir. Bunlara, temsil ettikleri muhtemel doğal olgulara uygun anlamlar yükler. İşte bu anlamlardan ilahlar, cinler, şeytanlar doğar. Onların yaptıkları, sözleri ise her toplumda değişiklikler göstererek o toplumun mitolojisini oluşturur. Bu kadar kolay açıklanabilen ilk mitlerin en gelişmiş kavimden uygarlıkta en geri kalmış olanına kadar aynı basitlikte olduğunu belirtmek gerekir. Ancak ve ancak çok sonraları Antik Yunan şairlerinin en yeteneklilerinin duygu ve hayal dünyasında şiirli, macera dolu bir hale büründüğünü söylemek yanlış olmaz. Bu konuda özellikle klasik mitoloji şairlerini örnek göstermek mümkündür. Örneğin *İlyada* ve *Odessa'nın* yazarı Homeros gibi.

Mircea Eliade mitlerin yapısını şöyle sınıflandırır: 1- Mit doğaüstü varlıkların eylemlerinin öyküsünü oluşturur, 2- Bu öykü kesinlikle gerçek ve kutsal bir öykü olarak kabul edilir, 3- Mit her zaman için bir yaratılışla ilgilidir. Bir şeyin yaşama nasıl geçtiğini ya da bir davranışın, bir kurumun nasıl yaratılmış olduğunu bildirir. Bu nedenle mitler insana özgü her anlamlı eylemin örnek tiplerini oluştururlar. 4- İnsan miti bilmekle nesnelere kökenini de bilir, bu nedenle nesnelere egemen olmayı ve onları istediği gibi kullanmayı başarabilir. 5- İnsan miti yeniden anımsatılan ve yeniden gerçekleşme aşamasına getirilen olayların kutsal, coşku verici gücünün etkisine girmek anlamında yaşar.⁸ Mitoloji bilimsel bir merakı gidermeye yöneliktir. Örneğin yukarıdaki sınıflandırma mitolojinin ortaya koyduğu bir tezdır ve onun çalışma alanına girer. Mitolojinin sınıflandırılması konusunda ise birçok etken göz önünde bulundurulur. Bunun sonucu olarak, mitoloji konulu her bir kitapta farklı açıdan sınıflandırılarak incelenmiş çalışmalar görmek olasıdır.

Bu konuda özellikle XVIII. yüzyılda milliyetçilik akımının önem kazanmasıyla birlikte çeşitli milletler tarih, sanat, müzik, resim ve edebiyat gibi alanlarda uluslarının vermiş olduğu yapıtları araştırmaya başlarlar. Bu alanlarda bilimsel çalışmalara hız verilir. Elbette mitoloji de bu çalışmalardan payına düşeni alır. Alman Grimm kardeşlerin yaptığı çalışmaya benzer bir çalışma Rus söylenceleri için Aleksandr Afanasyev tarafından 1855-1863 yıllarında yapılan *Rus Halk Masalları'dır* (*Narodniye russkie skazki*).

Fuzuli Bayat'ın belirttiği gibi, XIX. yüzyıla kadar Avrupalılar tarafından yalnızca antik mitoloji, yani eski Yunan ve Romalıların tanrılar ve diğer olağanüstü güçler hakkındaki söylenceleri bilinir. Bunun öncesinde, örneğin Helenistik devirde, Yunan filozofları mitleri anonim eserlerden meydana gelen alegorik anlatımlar olarak açıklarlar. Aristoteles mitolojinin insanın hakikat karşısındaki şaşkınlık ve hayret duygusundan doğduğundan bahseder. Herodotos tanrıları ilahileştirilmiş şahsiyetler, mitleri ise tarihi olayların yansımaları olarak açıklar. Nitekim Fuzuli Bayat, mitolojide karşılaştırmalı yöntemin temelini Herodotos tarafından atıldığını savunur.⁹

Görüldüğü gibi, mitolojiyle ilgili çalışmalar Helenistik dönemden beri yapılmaktadır. Bu konuda söylencelerin salt metinlerinin yanında, felsefi temelleri ve açıklamaları üzerine de toplanacak pek çok teori mevcuttur. Nitekim XVIII. yüzyılda İtalyan filozof C. Viko kendi dönemine kadarki mitolojinin çıkışı ve olu-

şumu hakkında iki kuram geliştirir ve mitolojiyi ikiye ayırır: 1- Doğayı açıklayan mitler (Natürmitoloji), 2- Sema cisimlerini öğrenen mitoloji (Astromitoloji).¹⁰

XVIII. yüzyıldaki milliyetçi akıma geri dönüp bu akımın mitoloji çalışmalarını nasıl etkilediğini açıklamak gerekirse şunu söyleyebiliriz: Fransız Devrimi sonrası yeni ortaya çıkan milletler kendi tarih ve söylencelerini araştırırlar ve böylece mitoloji çalışmaları ulusal olarak ele alınır. Bunun sonucunda XIX. yüzyılda Yunan mitolojisi, Türk mitolojisi, Japon mitolojisi, Çin mitolojisi gibi mitolojiler birbirlerinden ayrılır. Daha geniş coğrafi alan kapsamında bakıldığında ise Amerika mitolojisi, Afrika mitolojisi, Britanya adaları mitolojisi gibi ayrımlar görülür. Fakat birçok mitografin söylediği gibi, mitoloji araştırmalarına Hint, Mısır veya Yunan mitolojilerinden başlamak gerekir. Hem isim hem de yapı anlamında, dünyanın çeşitli coğrafyalarında bulunan söylenceler karşılaştırıldığında, zenginlik ve içerik bakımından kaynaklık edebilecek güçte bahsi geçen mitler temel alınmaktadır.

Dünya genelinde mitlerin yorumunda, dış etkenlere bağlanmaksızın mitler bilinçaltının oluşturduğu iç dünyaya atfedilir. Sigmund Freud mitleri insanın bilinçaltındaki istek, korku ve güdülerin ifadesi olarak görür. Ünlü Alman yazar Goethe'nin kendi çağında Dünya Edebiyatı (*Weltliteratur*) diyerek edebiyat yapıtlarını birleştirme düşüncesi gibi, Freud da tüm mitlere ulus, coğrafya ayırt etmeden tek bir araştırma penceresinden, aynı psikolojik süreçte olan insanın yaratımı olarak bakar.¹¹ Tüm dünyadaki mitolojilere bu gözle bakıldığında, onları konularına göre sınıflandırmak mümkün olur. Böylece tamamını yaratılmış söylenceleri, bereket söylenceleri, kahramanlık söylenceleri, ritüel söylenceleri, kült söylenceleri, prestij söylenceleri, eskatolojik söylenceler, sosyal söylenceler ve bu konuları inceleyen ilgili mitolojiler olarak ayırmak olasıdır.

Mircea Eliade ise mitolojiyi ilkel mitoloji, klasik mitoloji, eskatoloji mitolojisi, çağdaş mitoloji olarak dört ana hat üzerinde incelemiştir. İlkel mitoloji, henüz anlatılagelen söylencelerin sözlü evrede olduğu, herhangi bir kişi ya da kurum tarafından kasıtlı ya da kasıtsız değişikliğe uğramamış şeklidir. Mircea Eliade'nin söylediği gibi: "İlk gezginler, misyonerler ve etnografların sözlü evrede tanımış oldukları 'ilkel' mitolojilerin de sonunda yazılı metinlerle kuşaktan kuşağa aktarılmış olan büyük mitolojiler gibi bir tarihi vardır."¹² Klasik mitoloji, özel anlamda Yunan ve Roma söylenceleri çalışmaları için sıklıkla kullanılmaktadır. Bunların büyük bir bölümü Hesiodos ve Homeros tarafından anlatılmış, istemli olarak değiştirilmiş ve bir biçime sokulmuştur. Yunan mitlerini kendinden sonraki çağda mirasçısı olan Roma, olduğu gibi kabul eder. Bugün medeniyet, sanat, edebiyat bağlamında kendi köklerini eski Yunan'la özdeşleştiren Avrupa, bu büyük ve baskın mitolojinin büyük oranda mirasçısı sayılır. Eskatoloji mitolojisi Ortaçağ'da mitsel düşüncenin tekrar canlanmasıyla görülür. "Bütün toplumsal sınıflar kendi öz mitoloji geleneklerinin arayışı içindedirler."¹³ Özellikle şövalyeler, din adamları öteki dünyaya ilişkin söylencelerde kendilerine yer bulmak ve orada bahsi geçen kişilikler gibi olmak için çalışırlar. Haçlı Seferleri, buraya katılan şövalyelerin kendilerini bürüdükleri ruh hali ve ulaşmak istedikleri zafer,

buna örnek oluşturabilir. Onlar Tanrının kutsal toprakları için savaşan askerlerdir ve kutsanmışlardır. Çağdaş mitolojiye gelince, daha çok doğaüstü bazı özelliklerle kurgulanan yapıtlar olarak karşımıza çıkar. Ancak yine de bunların bazı özelliklerini klasik mitolojide bulmak olasıdır.

Dünya Halkları Arasındaki Mitolojik Sistemde Slav Mitolojisinin Yeri

Edebiyatta yer alan antik mitolojinin ve Doğu ülkeleri mitolojisinin aksine, Slav söylenceleriyle ilgili metinler, söylencelerin oluşmaya başladığı sırada yazının bilinmemesinden dolayı günümüze ulaşmamıştır. V.-VII. yüzyıllardaki büyük göçten sonra Slavlar, Elbe nehrinden Dnepr ve Volga nehirlerine, Baltık Denizi'nin güney kıyılarından Balkan Yarımadası'nın kuzeyine kadar Merkez ve Doğu Avrupa topraklarını sahiplenirler. Yüzyıllar sonra Slavlar birbirlerinden ayrılır ve Avrupa'nın en kalabalık üç kollu ailesini oluştururlar. Doğu Slavlar: Belaruslar, Ruslar ve Ukraynalılar; Batı Slavlar: Polonyalılar, Slovaklar, Çekler (Baltık Slavları XII. yüzyılda Germenlerle asimilasyona uğramış komşulardır); Güney Slavlar: Bulgarlar, Makedonlar, Sırp, Slovenler, Hırvatlar ve Boşnaklardan oluşur.¹⁴

Slavlar birbirlerinden ayrılırsalar da, günümüzde mitolojinin onları birçok ortak noktada birleştirdiği görülür. Bütün Slavların fırtına tanrısı ile şeytani rakibinin mücadelesi ve fırtına tanrısının zaferi hakkında ünlü söylenceleri vardır; tüm Slav geleneklerinde kış sonunda, kötü güçlerin sembolü olan bostan korkuluklarının yakılması ya da efsanevi varlıkların gömülmesi ortak bir gelenektir. Atalara tapınma ve doğa güçlerini tanrılaştırma, Slav pagan dininde ve Slav mitolojisinde bulunur. Halk söylencelerinde ve şarkılarında geçen Slav Tanrıları hakkında günümüze kadar ulaşan belirsiz tanıklar, bizi doğanın aydınlık ve karanlık güçleriyle mücadelesine, varlığı yokluğa, yazı kışa, aydınlığı karanlığa, yaşamı ölüme ulaştırır. Bu düşünceler ile ölümden sonra yaşam ve ataların mücadelesi iç içe geçer. Ölümlerin ruhları dünyanın sonunda, güneşin battığı yerde, uzak bir ülkede bulunur. Bu ülkeye gidecek olan definin yapıldığı yer uzun bir yol olarak görülür ve öleni çeşitli eşyalarla donatmanın gerekli olduğuna inanılır. Cenaze töreninden önce ruh yeryüzünde dolaşır. Eğer doğru tören gerçekleşmemişse, ruh yeryüzünde sonsuza kadar dolaşmaya mahkûmdur.

İbn Fazlan 922 yılında yazdığı seyahatnamesinde, ölen kişinin, ölümlerin dünyasına olan yolculuğunu kolaylaştırmak için Slavların yakma işlemine başvurduklarını, yakılan odun yığımındaki ateşin aniden ruhu bedenden ayırdığını ve onu gökteki evine gönderdiğini yazar.¹⁵ Bu ateşle ilgili P.N. Milyukov, birbirlerinden bağımsız olarak ortaya çıkan, atalara tapınma ve doğa güçlerini tanrılaştırma gibi iki dini inanç sistemi arasında bağlantı kurar. Ateş bir yandan cennet tanrılarının bir habercisi ve yeryüzünde güneş tanrısının ortaya çıkışı olarak düşünülürken, diğer yandan da ruhun temizlenmesine yardımcı olduğuna inanılır ve bu nedenle aileyi koruyan ev tanrıları gibi, ataların ruhları da birer

sembol haline gelir. Ateşin cennet tanrısı ve aile toplumunun tanrısı olarak görülmesiyle halk, ateş hakkındaki düşünceleri bir bütün olarak ele alır. Ateşin bu ikili anlamı Batı Slavların inançlarında net bir şekilde kendini gösterir, ateş hem alevler çıkaran bir ejderha hem de ev sahibine farklı hazineler ve meyveler getiren bir ev tanrısı olarak görülür. Slavlar arasında Hıristiyanlık yayılmaya başladığı sırada, Slav mitolojisinde tanrıların temsilcileri Yunanlılarda olduğu gibi net değildir. Slav Tanrılarının insan biçiminde net tasvirleri yoktur ve kişileştiren unsurlar henüz meydana gelmemiştir. Benzer bir şekilde, Slavların atalarının tam biçimleri ve Yunan ve Romalılarda olduğu gibi hükümleri yoktur. Slavların dini görüşleri, Aryan kabilesinin ortak mirasını oluşturan eski dini inançlara indirgenebilir. Bu inançlar, Slavlar ayrı bir kabile olarak ortaya çıktığında çoktan vardır ve hemen hemen hiç değişmemişlerdir. Bu nedenle katı ibadet formları ve belirli bir ibadet yerleri oluşmamıştır. Sadece Baltık Slavlarında sağlam bir din örgütlenmesi görülür: Uğruna tapınaklar dikilen putlar, bilinir bir rütbede ibadetini yerine getiren keşişler, hiyerarşik yapısı olan ünlü ritüeller ve zamanla önem kazanan birincil sınıf. Diğer Slav kabilelerinde halka ait bir put, tapınak ya da keşiş yoktur; kabile ve gök tanrılarına yapılan adaklar kabile temsilcileri tarafından yerine getirilir.

Ruslar, Varegler'in etkisi altında oldukları için kendi tanrılarını putlaştırırlar. Eski Rus metinlerinde, özellikle Nestor'un XI. yüzyılda yazdığı *Geçmiş Yılların Öyküsü (Povest vremennih let)* adlı tarihi olayları yansıtan elyazmasında ilk putlardan şöyle söz edilir: "Kiyev knyazı Vladimir putları sarayının ve bahçesinin dışına, Kiyev tepelerine dikti. Perun'un gövdesi ahşaptan, başı gümüşten, bıyıkları altındandı, yanında Hors-Dajdbog, Stribog, Smargl, Makoş'un putları yer almaktaydı."¹⁶ Rusya'da tapınaklar ilk kez X. yüzyılda Vladimir döneminde ortaya çıkar. Bu tapınaklar söylenceye göre Knyaz Vladimir tarafından yaptırılır, hatta bu süreçte kendisi adaklar adar. Vladimir aynı zamanda Rusya'da, Hıristiyan inancının gelişimine katkıda bulunmaya çalışır ama gerçekleştiremez. Uzun bir süre pagan inancının kalıntılarını ortadan kaldırmayı başaramaz. Hıristiyanlığın kabulüyle birlikte Slavların toplum bilinci, eski pagan inancını yenisiyle birleştirir, kendi tanrılarının bazılarını Hıristiyan azizlerle özdeşleştirir, bazılarını kötü ruh seviyesine indirger. Bazı kabile tanrılarına olan saygı ise korunur. Cosmas Pragensis (1045-1125) bu durumu şöyle anlatır: "Birçok yerleşimci, özellikle de paganlar arasında şu ana kadar gördüklerimden bazıları ya nehirlere ya da ateşe tapıyor. Bazıları ormanlara, ağaçlara ya da kayalara hayranlık duyuyor, bazıları dağlara ya da tepelere adaklar adıyor, bazıları ise evlerindeki işlerini ya da kendilerini düzene sokmaları için sağirlara ve körlere dua ediyorlar."¹⁷ Slav mitolojisinin daha ilginç bir yansıması ise, pagan inançlarının Hıristiyan bayramlarına adanması ve uyarlanmasıdır. Diğer Aryan halkları gibi Slavlar da mevsimlerin döngüsünü doğanın aydınlık ve karanlık güçlerinin bitmek bilmeyen savaşları ve sıralı zaferleri olarak hayal ederler. Bu döngünün başlangıç noktası yeni yılın başlangıcı, yani yeni güneşin doğuşudur. Slavlar bu bayramın pagan öğelerini İsa'nın doğumuyla özdeşleştirirler. Pagan Slavların baharı ve yaz gündönümünü

törenlerle karşılaşması Hristiyan bayramlarıyla özdeşleştirilir. Pagan özellikleri sayesinde bayram isimleri tanrı isimlerine dönüşür. Slav mitolojisinin özelliği, yaratıcılarının dünya görüşüyle bağlantılı olmasındadır. Eski dönemde pagan tanrılara inanan insanlar, bütün bu varlıkların sürekli olarak hayatlarına müdahalede bulduklarına ve dünyaya geldikleri andan ölümlerine kadar insanlarla iletişim halinde olduklarına inanırlar.

Slavlar iyi ve kötü cinlerin ve ruhların yanı başlarında olduklarına, hasadı toplamalarına yardım ettiklerine, hastalık getirdiklerine, mutlu bir aile yaşantısı sunduklarına, eve düzen getirdiklerine ve kötü davranışları cezalandırdıklarına inanırlar. Sayıca az olan ve şimşek, ateş, yağmur gibi doğa olaylarına hâkim olan tanrılardan korkup onlara saygı duyar, onları dualar ve adaklarla sakinleştirmeye çalışırlar. Slav metinlerinin ve Tanrı imajlarının bu zamana kadar korunamamasından, Hristiyanlaştırma sürecinin pagan geleneğini durma noktasına getirmesinden dolayı temel bilgi kaynakları Ortaçağ günlükleri, paganizme karşı söylemler, arkeolojik buluntular, folklorik ve etnografik derlemelerden oluşur. Batı Slav tanrıları hakkındaki bilgiler de oldukça azdır; bunu XV. yüzyılda Leh tarihçi Yan Dluğuş'un yazdığı, içinde tanrı listelerinin ve onların Roma mitolojisiyle eşleşmelerinin bulunduğu *Polonya Tarihi (Historia Polski)* adlı yapıtta görmek olasıdır. Birçok bilim adamının düşündüğü gibi, Çek ve Slovak tanrılar hakkındaki bilgilere eleştirel bir yöntemle başvurulması gerekmektedir.¹⁸ Güney Slav mitolojisi hakkında da çok az bilgi bulunmaktadır. Bizans ve diğer güçlü Akdeniz medeniyetlerinin etkisi altına erken giren Güney Slavlar, kendi geçmiş tanrıları hakkındaki bilgilerin çoğunu yitirirler. Daha çok Doğu Slav mitolojisi hakkındaki bilgiler korunabilir. Fakat Slavların mitolojik birikimleri hâlâ halk geleneklerinde, bayramlarında, inançlarında, törenlerinde, şarkılarında, masallarında, büyülerinde ve kehanetlerinde yaşamaya devam eder. Eski mitolojik kişilikler söylencelerde, atasözleri ve deyimlerde açık bir şekilde vurgulanır.

Slav mitolojisi gelişme sürecinde Tanrı-putlar, cinler-ruhlar ve doğa tanrıları olmak üzere üç evreden geçer. Slavlar yaşam ve ölüm tanrısına, berekete ve bitkiler dünyasına, ilahi varlıklara ve ateşe, gökyüzüne ve doğa olaylarına taparlar. Sadece güneşi ve suyu değil, aynı zamanda sayısız ev ve orman cinini kişileştirirler. İbadet ve bağlılıklarını kanlı ya da kansız adaklarında dile getirirler. XIX. yüzyılda Slav bilim adamları Slav mitoslarını, söylencelerini ve öykülerini incelemeye başlar, bilimsel değerlerini ve sonraki nesiller için korunmaları gerektiğini kavrarlar. Slav mitolojisindeki bu yeni uyanışı F. İ. Buslayev, A. A. Potebnya, İ. P. Saharov gibi yazarların yapıtları, A.N. Afanasyev'in üç ciltlik *Slavların Doğa Üzerine Poetik Görüşleri (Poetiçeskiye vozzreniya slavyan na prirodu)*, D. O. Şeping'in *Slav Paganizmi Mitolojisi (Mifi slavyanskogo yazıçestva)* ve *Kısa Bir Rus Mitoloji Derlemesi (Kratkiy oçerk russkoy mifologii)*, A. S. Famıntsin'in *Eski Slav Tanrıları (Bojestva drevnih slavyan)* adlı yapıtları temsil eder. Ortaya çıkan ilk mitoloji okulunun temelinde karşılaştırmalı-tarihsel öğretim metodunun, ortak bir dilin, halk şiirinin, mitolojinin yaratılması yatar. Bu okulun yaratıcısı Fyodor İvanoviç Buslayev (1818-1897) kabul edilir. Buslayev dilin geçmişinde,

geleneklerin, söylencelerin ve olayların ifade edilmesinde sözcüğün mitlerle yakından ilişkili olduğunu söyler. Böylece dil, söylenceler için güvenilir bir araç olur. Başta dillerin karşılaştırılması, ortak kelime yapılarının oluşturulması ve bunların Hint Avrupa milletlerine uyarlanmasıyla ilişkili olan yöntem, Rus dilinde ilk olarak Buslayev tarafından kullanılır ve Slavların mitolojik söylenceleri üzerine çalışmak için uygulanır.¹⁹ Şiirsel coşku, atasözleri, hukuki terimler herkese ve her şeye aittir. Bütün halk şairdir. Bireyler sadece şair değil, ozan ya da anlatıcı olabilir. Sadece herkesin bildiği söylenceleri anlatabilir ya da mani olarak söyleyebilirler. Geleneğin gücü tamamen epik ozan üzerinde hüküm sürer, toplumdaki ayrılmaya izin vermez. Doğanın kanunlarını, fiziği, etiği tanımadan epik şiir, şu ya da bu şekilde sayısız benzetme ve mecazi anlamlarda ifade edilen, ayrılmaz bir bütünlük içinde var olur. Destansı epos, ilk mitolojik söylencelerin bir sonraki aşaması olarak görülür. Teogonik epos, saf mitlere insan ilişkileriyle ilgili söylencelerin eklendiği aşamada yerini destansı epoya bırakır. Bu aşamada mitten, daha sonraları söylencelerin türediği Rus destanları yeşermeye başlar. Halk epik destanlarını sadece söylencelerde değil, kişisel söylemlerde, kısa anekdotlarda, atasözlerinde, deyimlerde, yeminlerde, kehanetlerde ve batıl inançlarda da korur. Bunlar, Buslayev'in XIX. yüzyılın 60-70'li yıllarında yavaş yavaş karşılaştırmalı mitoloji okuluna doğru ilerleyen mitoloji teorisinin temel prensipleridir. Karşılaştırmalı mitoloji teorisi Aleksandr Nikolayeviç Afanasyev (1826-1871), Orest Fyodoroviç Miller (1833-1889) ve Aleksandr Aleksandroviç Kotlyarevskiy (1837-1881) tarafından geliştirilir. İlgi alanları, yaratılma sürecinden itibaren mitlerin köken sorunsalı olur. Bu teoriye göre, çoğu mitin geçmişi eski Aryan kabilesine kadar dayanmaktadır. Halk, bu genel kabileden ayrılarak söylenceleri bütün dünyada farklı şekillerde dile getirir. Bu nedenle *Derinlikler Kitabı* (*Golubinaya kniga*) söylenceleri, neredeyse tüm hatlarıyla eski İskandinav şarkıları ve eski Hint mitleriyle benzerlik gösterir.

Afanasyev'e göre karşılaştırmalı yöntem, söylencenin orijinal şeklini yenileme fırsatı sunar. Slav mitolojisini anlamada en yetkili tarz *bilina*'lardır (bu terimoloji İ.P. Saharov tarafından kullanılır; bu zamana kadar epik şarkılara *starina* – eski yapıtlar denir). Rus destanları, önemli ölçüde tarihsel olmaları, XI.-XVI. yüzyıllardaki olayları anlatmaları farkıyla destansı mitlerle aynı sıraya konulabilir.²⁰ Destan kahramanları sadece belirli bir tarihle ilişkileri bulunan kişilikler olarak değil, aynı zamanda her şeyden önce koruyucular, öncüler, tamamı epik kahramanlar olarak algılanırlar. Burada esas olan, bu kahramanların doğa ve gerçeküstü güçlerle olan savaşlarıdır. Başlarda, ozan-anlatıcıların yapıtları gibi sözlü biçimde var olan destanlar şüphesiz birçok değişime uğrar. Daha fazla mitleştirilmiş biçimde var olmadıklarına inanmak için yeterli sebep vardır. Slav mitolojisi, evrensel olması ve halkın dünya ve evren hakkındaki fantezi ve din gibi ayrık görüşlerine cevap vermemesi, törenler, âdetler, inançlar ya da tarımsal işler gibi günlük yaşantıda bile hayat bulmasıyla farklıdır. Bu nedenle, metinlerin XI. yüzyıla kadar fiilen yok edilmesine rağmen imge sembollerde, ayinlerde ve dilin kendisinde var olmaya devam eder.²¹

YARATILIŞ

Canlı varlıkların kökeni hakkındaki Slav mitleri ve söylenceleri iki ana başlık altında incelenebilir: Dünya ile insanların yaratılışı hakkındaki söylenceler ve İsa'nın hayatı hakkındaki İncil konularının etkisi altında gelişen söylenceler. Günümüze kadar ulaşan tüm bu söylenceler oldukça geç oluşmuştur. Efsanelerin bazılarında Hıristiyanlık dönemine kadar olan sürece ait parçalar görülse de, tümüyle pagan dönemine ait mitolojik öğelerin toplanması mümkün değildir. Bu nedenle, XIX.-XX. yüzyıl folklor araştırmacılarının bu konuda yazdıklarıyla yetinmek gerekmektedir.

Bulgar asıllı Piskopos İoan IX. yüzyıl sonu X. yüzyıl başında yazdığı *Altı Gün* (*Şestodnev*, Batı kaynaklarında *Geksameron*) adlı elyazmasında, dünyanın altı günde yaratıldığı söylencelerini felsefi ve gnoseolojik açıdan yorumlar. Piskopos İoan *Altı Gün*'de yaratılışı şöyle anlatır:

“Birinci gün Tanrı gökyüzünü ve yeri yaratır; İkinci gün gök kubbeyi yaratır, suyun yarısı gök kubbenin üstünde diğer yarısı gök kubbenin altında kalır; Üçüncü gün Tanrı görünen gök kubbeyi güneş, ay ve yıldızlarla süsler. Yeryüzü ve gökyüzü arasına havayı yerleştirir. Yeri çiçeklerle, bitkilerle ödüllendirir, her birine ayrı güzellikler verir. Tanrı sular toplansın diye emreder. Sular toplanır ve düz olan zeminde vadiler, dağlar, koylar, adalar, ormanlar oluşarak zeminin şeklini bozarlar. Yeraltına akan sular zeminin verimini artırır, toplanan sular deniz olarak adlandırılır; Dördüncü gün Tanrı gök kubbede yer alan ve yeryüzünü aydınlatan gündüz ve geceyi ayırır. Aydınlık ve karanlığı, iki daire şeklindeki güneş ve ayı, iki ayrı vücut olarak düşünür. Büyük olan ışıklı dairenin gündüzü, küçük olan ışıklı dairenin gece ve yıldızları aydınlatmasını ister. Güneş ve ayın günleri, ayları ve yılları oluşturmasını, aynı zamanda fırtınalarda, durgun havalarda, yağmurda, açık havada, güney ve kuzey rüzgârlarını da aydınlatmalarını ister. Beşinci gün Tanrı denizde yüzen balıklar, timsah, yengeç gibi hem denizde hem karada yaşayan varlıklar, karada yaşayan vahşi ve evcil hayvanlar olmasını, gök kubbe krallığının altında çeşitli kuşların uçmasını, yaratılan sulardan tüm hayvanların içmesini ister. Altıncı gün ve Tanrı der ki: Bize benzeyen insanı yaratalım. Şimdiye kadar yarattığım tüm güzelliklerden o da yararlı olsun. Tanrı kendine benzeyen insanı yaratır. Tanrı yerden toz alır ve insanı yaratır, yüzüne üfler ve ona ruh ve can verir. Adını Âdem (Adam) koyar ve yarattığı cennete yerleştirir. Âdem'in isteği üzerine kaburgasından kadını yaratır. Erkeğin kaburgasından yaratılana Havva (Yeva) adını verir.”¹

Araştırmacı Bıçkov'un, *Eski Slav Mitolojisinde Pagan Tanrılar Ansiklopedisi* (*Entsiklopediya yazıçeskih bogov mifi drevnih Slavyan*) adlı yapıtında yer alan,

Slavların Yüce Tanrısı Svarog ve Dünyanın Yaratılışı hakkındaki söylene ise şöyledir:

“Slav panteonunun esas ilahi varlığı Tanrı–Dıy–Svarog olarak bilinir (Resim 2). Tüm bu üç adlandırma da, evrenin yaratıcısı olan ve boğa başıyla birlikte insan görünümünde betimlenen tek bir kişiliğe aittir. Svarog kelimesi, güneş, Dıy gün, Tanrı ise zenginlik bahşeden anlamlarına gelir.

Mephistopheles her ne kadar dünyanın başlangıcının ve sonunun olmadığı konusunda Faust’u ikna edebilmişse de, Slavlar dünyanın Tanrı tarafından yaratıldığına emindir. Dünya gerçekten de Tanrı tarafından yaratılmıştır. Başlangıçta boşluğun ve karanlığın içerisinde kristal bir yumurta vardır ve bu yumurtanın içinde Tanrı sisler arasında uyumaktadır. Zaman içerisinde bu sis dağılır, içerideki nem aşağıya sızar ve hava yukarı yükselir. Okyanuslar, denizler, atmosfer oluşmaya başlar ve Tanrının uyanma vakti gelir. Tanrının göz attığı her yer bomboştur çünkü henüz hiçbir şey yaratılmamıştır. Ancak gözünü gökyüzüne çevirdiğinde hareketsiz bir nokta, yani bir yıldız parlamaya başlar. Kristal gök kubbede hareketsiz takımyıldızlar böyle ortaya çıkar. Ve yıldızın ışığı altında suda yansımaları gören Tanrı, yalnız olduğu için o kadar hüzünlenir ki, yansımaları canlandırmak ister. Ancak, karşıdaki yansımanın yaratılması için Tanrının tamamen karşıtı özelliklere sahip olması gerekir. Svarog beyazdır ve iyilikseverdir, yeni varlık ise karanlık ve kötü olarak belirir. Svarog mutluluk ve sevinç bahşederken yeni varlık kötülük, mutsuzluk ve kötü talih getirir. Bu nedenle de adı Şeytan olur (Besı, kötü talih anlamına gelen Beda kelimesinden türemiştir). Dış görünüş olarak boğa başıyla birlikte Dıy’a benzer, ancak sadece siyah görünümündedir. Sonra, gökyüzü ve denizler arasında, ilahi bir güce sahip olan iki ağaç, kutsal meşeler, kendiliğinden yetişir. Bu kutsal meşelerin palamut meyvesinden iki ördek doğar; bu ördeklerin adı Altungöz’dür (gogol). Altungöz ördekleri, denizin dibine dalıp kil ve kum çıkarır, gökyüzü meşelerinden düşen dalları ve yaprakları birleştirir ve yuvalar kurmaya başlarlar. Şeytan da okyanus ve denizlerin dibine dalarak kil çıkarır ve yaratılmakta olan yeryüzünün üzerine bırakır. Böylece dağlar ve kayalıklar oluşur. Kutsal ördeklerin yuva yapmalarına engel olan şeytana sinirlenen Tanrı, kutsal meşe ağaçlarından birini keser ve ondan bir değnek yapar. Bu değnekle şeytani cezalandırarak onu yeraltına gönderir. O andan itibaren gökyüzünde sadece bir hayat ağacı kalır, şeytan ise sonsuza kadar yeraltında yaşar. Tanrı çok ciddi meselelerle meşgulken ve onunla ilgilenemediği zamanlarda yeraltından çıkabilen şeytan, insanlara gücü yettiğince ve diğer tanrıların hoşgörülerini ölçüsünde zarar verir. Yeryüzü o zamanlar okyanusun üzerinde yüzmektedir ve dibe batmaması için Tanrı, Üç Başlı Yılanı (Zmey Gorınıç) yaratır. Zmey Gorınıç, Rügen Adası üzerinde bulunan Triglav Dağı’nın altında kıvrılarak –o zamanlar tüm yeryüzü bu adadan ibaretti– vücuduyla yeryüzünü destekler. Tanrı bu sefer değneğiyle Hayat Ağacını dürter. Ağaç hamile kalarak Şimşegi doğurur. Yeryüzüne düşen Şimşek, ilk ateşin yanmasına neden olur ve bu ateşten arda kalan kömürlerden ilk insanlar doğar: Koca (*muj*) diye adlandırılan Erkek (*mujçina*) ve Karı (*jena*) diye adlandırılan Kadın (*jens-*